

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Szóegyezések az I. osztályos olvasókönyvekben

Ügyszám: SZJSZT 04/07/1.

A 224. számú Ügyvédi Iroda által feltett kérdések:

- 1.) Az 1997-ben, az O. Kiadó gondozásában megjelentetett, J. G. szerző nevével jelzett szakmai mű szerzői jogi védelem alatt áll-e? Továbbá megállapítható-e, hogy az a J. által gyűjtött, kéziratban meglévő „Olvasási gyakorlatok 1. osztály” elnevezésű, saját gyűjtésű szó- és szöveganyaga alapján készült?
- 2.) Amennyiben egyértelműen bizonyítható, hogy az 1. kérdésben jelzett mű, annak forrásanyaga, kézírata 1993. előtt született, akkor D. „Betűzgető” című munkafüzete (első kiadás 2003.) a szabad felhasználás körébe tartozó átvételt meghaladó mértékben tartalmazza-e az „Olvasólapok” anyagát?
- 3.) A J. által írt „Olvasólapok” (1997) és a D. „Betűzgető” (2003) című kiadványának szóróanyagában fellelhető magas azonossági arány (különös tekintettel az 1. osztályosok aktív szókincsébe nem tartozó, azonos sorrendbe írt szavak esetében) annak köszönhető-e, hogy mindketten a hangoztató-elemző-összetevő módszer alapján dolgoztak, vagy D. az „Olvasólapok”-ból vette át a könyv 50-70 %-át?
- 4.) Van-e realitása annak az állításnak, hogy E. „Az én ábécém” (1993) c. olvasókönyvéhez készült J. „Olvasólapok” című kiadványa?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad 1. a) J. G. szerző az „Olvasólapok a hangos és értő olvasás fejlesztéséhez I. osztályosoknak” c. kiadványát (a továbbiakban Olvasólapok) az O. Kiadó az 1997. évben jelentette meg. A mű célja – amint arra a cím is utal – az olvasás elsajátításának gyakorlatok útján történő elősegítése az általános iskolák első osztályos tanulóinak. Az olvasás tanításának általa alkalmazott módszerét a szerző a kiadvány Útmutatójában közelebbről is kifejti: az egyes betűkhöz kidolgozza a legalkalmasabbnak talált szavakat, szócsoportokat, mondatokat, stb. és a szöveganyagot megfelelő – egyéni elgondolás alapján kidolgozott – ábraanyag egészíti ki.

Szerzői jogunk alapvető szabálya szerint az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg védelem (1999. évi LXXVI. törvény 1. § (3) bekezdés). Mivel a fentiekben hivatkozott mű ezeknek a feltételeknek mind tartalmi, mind pedig formai vonatkozásban megfelel, azaz a célt, melynek érdekében létrejött, egyéniséget, eredetiséget, kifejező módon éri el, az idézett jogszabály alapján szerzői jogi védelem alatt áll.

b) A mű jellegéből eredően természetes és nyilvánvaló, hogy mindaz, amit az olvasás tanítása érdekében a kiadvány tartalmaz, a szerző hosszú időn át folytatott pedagógiai tapasztalatainak az összegzése, illetve eredménye.

Ennek közelebbi alátámasztására látta szükségesnek a szerző az eljáró tanács rendelkezésére bocsátani az „Olvasási gyakorlatok 1. osztály” elnevezésű kéziratos anyagát, ami alapul szolgált műve tartalmának kialakításához. Ez az anyag általában egy-egy betűhöz kapcsol olvasásgyakorlás szempontjából alkalmasnak tartott szavakat, idézeteket, találós kérdéseket, megoldásokat, közmondásokat, stb. Indokkal feltételezhető, hogy a szerző ezeket használta fel nyersanyagul az Olvasólapok tartalmának kidolgozásánál.

Ad 2. A D. által írt Betűzgető I. osztály c. kiadványt az A. Kiadó adta ki, melynek 2005. évi – ötödik, átdolgozott – kiadása állt az eljáró tanács rendelkezésére. A mű alcíme „Gyakorló olvasókönyv AZ ÉN ÁBÉCÉM I. osztályos tankönyvcsaládhoz”. Tartalmát egybevetve az előző pontban tárgyalt Olvasólapok c. kiadvánnyal, azt lehet megállapítani, hogy hasonló céllal készült az I. osztályos tanulók számára, szerkezete, felépítése és kivitelezése azonban eltérő. Észrevehető viszont, hogy az olvasás gyakoroltatására kiválasztott szóanyag jelentős része mindkét kiadványban azonos.

Példaként kiragadva azonos szavak találhatóak többek között a kiadványok alábbi oldalain:

az Olvasólapok 12. oldalán 23 szó egyezik a Betűzgető 8. oldalán,
az Olvasólapok 15. oldalán 25 szó egyezik a Betűzgető 10-11. oldalán,
az Olvasólapok 22. oldalán 20 szó egyezik a Betűzgető 20. oldalán,
az Olvasólapok 24. oldalán 26 szó egyezik a Betűzgető 22. oldalán,
az Olvasólapok 31. oldalán 32 szó egyezik a Betűzgető 30. oldalán,
az Olvasólapok 41. oldalán 29 szó egyezik a Betűzgető 38. oldalán,
az Olvasólapok 45. oldalán 35 szó egyezik a Betűzgető 42. oldalán

lévő szavakkal. A felsorolt eseteken túlmenően kisebb mértékben más oldalakon is találhatóak egyezések.

Észrevehető még az is, hogy mindkét kiadványban az egyező szavak között olyan, egyébként rendkívül ritkán előforduló nevek is szerepelnek, mint

Gerzson	Olvasólapok 43. oldal, Betűzgető 40. oldal,
Hermína	Olvasólapok 27. oldal, Betűzgető 26. oldal,
Jácint	Olvasólapok 26. oldal, Betűzgető 24. oldal.

A kifejtettekkel kapcsolatban az eljáró tanács álláspontja szerint az ilyen jellegű kiadványok esetén különös jelentősége van annak, hogy az olvasás tanításánál a szerző milyen szavakat emel ki az egyes betűk gyakoroltatására. Az kétségtelen, hogy mivel első osztályosoknak készülő kiadványokról van szó, az ebből a szempontból rendelkezésre álló szókészlet meglehetősen szűk körű. Ezért bizonyos mértékű szóegyezések szükség szerint előfordulhatnak anélkül, hogy ebből átvételre lehetne következtetni.

Az olvasás gyakorlására kiemelt szavak sorozatos és nagyobb mértékű egyezése viszont már esetleg felvetheti a jogosulatlan átvétel kérdését. Ugyanis az ilyen szavak kiválasztása és a mű

anyagában történő elhelyezése a szerző egyéniségét, eredetiségét tükröző tevékenységéhez kapcsolható, ami az előbbieken idézett jogszabályi rendelkezés alapján védelem alatt áll. Így a felhasználásra csak a törvény keretei között van lehetőség (Szt. 16. §), s bár a törvény bizonyos esetekben a szabad felhasználást megengedi, ennek esetei azonban itt nem állnak fenn; kiterjesztő értelmezésüknek pedig egyébként sincs helye (Szt. 33. § (3) bekezdés).

Ugyanakkor nem hagyhatók figyelmen kívül az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott, T. M. tanító, magyartanár, szakértő által készített, 2006. január 2-án Debrecenben kelt szakvéleménynek a megállapításai sem. Eszerint a két kiadvány szóanyagában kétségtelenül meglévő hasonlóságot indokolja egyrészt az, hogy mindkét taneszköz ugyanannak a korosztálynak szól, másrészt pedig, hogy a betűk ismerete nagymértékben leszűkíti az adott időszakban közölhető szókészletet.

Fentieket az adott kiadványokra vonatkoztatva, indokkal vonható le olyan következtetés, amely szerint a két műben a kiemelt szórészletben található egyezőség olyan mértékű és jellegű, ami nem feltétlenül alapozza meg a jogosulatlan felhasználás gyanúját.

Az eljáró tanács megállapításait a rendelkezésére bocsátott kiadványok, nevezetesen a Betűzgető c. kiadvány 2005. évi ötödik, átdolgozott kiadása és az Olvasólapok c. kiadvány 1997. évi kiadása alapján tette meg. A tényállás tisztázásához nélkülözhetetlen viszont a hasonló jellegű, illetve célú más kiadványok ismerete, amelyek a tankönyv piacon ugyanezen korosztály olvasztanításához rendelkezésre állnak.

Ad 3. E kérdésnél is irányadó az előző kérdésre adott válasz tartalma.

Ad 4. Az E. által írt AZ ÉN ÁBÉCÉM című, valamint az Olvasólapok című kiadványok anyagának egybevetésével kapcsolatban feltett kérdés kapcsán az eljáró tanács utal az előző kérdésnél kifejtett elvi álláspontjára.

Budapest, 2007. március 20.

dr. Lindner Gyula
a tanács elnöke

Marácziné dr. Mann Judit
a tanács előadó tagja

dr. Munkácsi Péter
a tanács szavazó tagja